

**ПРО МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД
ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ
УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ,
СПРИЯННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ПРОГРАМИ
МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я «ТИ ЯК?» ЗАДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ
РІВНЯ ЇХ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ**

У результаті військового вторгнення російської федерації в Україну та оголошення воєнного стану освітня галузь перестала функціонувати у стандартному режимі.

Надзвичайно гостро постало питання щодо стану психологічного здоров'я здобувачів учасників освітнього процесу.

Результати багатьох досліджень науковців свідчать про появу змін в поведінці людей, що проявляється у вигляді панічних нападів, підвищеної напруженості, немотивованої агресії, відчутті безпорадності та розпачу, емоційного ступору або відсторонення, підвищеного рівня тривожності тощо.

Ці психологічні проблеми наростають непомітно, впливають на всі сфери життя та знижують здатність людини протистояти викликам.

З огляду на існуючу загрозу ментальному здоров'ю учасників освітнього процесу перед освітянами постала нагальна потреба переосмислення і здійснення системних заходів, спрямованих на збереження і зміцнення ментального здоров'я фахівців у сфері освіти та учасників освітнього процесу.

На території Одеської області функціонує 707 закладів загальної середньої, 800 дошкільної, 28 професійної, 37 фахової передвищої, 17 вищої освіти, що належать до різних форм власності та підпорядкування, та 43 інклюзивно - ресурсні центри (709 закладів комунальної форми власності та 635 закладів загальної середньої освіти комунальної форми власності).

Система психологічної підтримки учасників освітнього процесу (далі – психологічна служба) у системі освіти області включає в себе діяльність соціально-психологічних служб закладів освіти різних типів та інклюзивно-ресурсних центрів. Методичний супровід психологічної служби забезпечують методисти центрів професійного розвитку органів управління освітою територіальних громад та центр практичної психології та соціальної роботи кафедри психології, соціальної роботи та інклюзивної освіти КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради».

Станом на 01.01.2026 психологічна служба системи освіти області налічує 880 спеціалістів, з яких 545 – практичні психологи, 335 – соціальні педагоги.

Із загальної кількості (545) фактично працюючих фахівців практичних психологів на повну ставку працює лише 201 фахівець (51-ЗДО, 150-ЗЗСО).

Із загальної кількості фактично працюючих соціальних педагогів (335) лише 119 працює на повну ставку (6-ЗДО, 113 –ЗЗСО).

173 заклади (ЗЗСО) не укомплектовані соціальними педагогами, та 267 закладів освіти не укомплектовані практичними психологами (108-ЗЗСО, 159-ЗДО).

До того ж важливим є питання професійної компетентності практичних психологів та соціальних педагогів у напрямі володіння сучасними технологіями психологічної допомоги, адже вони в межах своїх навичок та компетенцій проводять першу психологічну допомогу та емоційну підтримку здобувачів освіти під час освітнього процесу.

Через обмеженість кадрового забезпечення психологічних служб, тривалу військову агресію рф особливої важливості набуває необхідність посилення заходів з підтримки ментального здоров'я учасників освітнього процесу, тому всі заклади освіти області долучилися до **Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?»** - ініціативи, започаткованої першою леді України Оленою Зеленською, програми, що покликана надати психологічну допомогу та навчити навичок самопомоги, довести, що звертатися по таку допомогу – не слабкість, не забаганка й не соромно, а відповідально.

У рамках програми упродовж навчального року здобувачів освіти було залучено до уроків ментального здоров'я, виховних годин, практичних та тренінгових занять, «годин психолога», засідань у форматі «круглого столу»; до психологічних ігор щодо згуртування учнівських колективів, створення безпечного освітнього простору, сприяння адаптації; розроблені тематичні буклети, пам'ятки «Як підтримати себе у складній ситуації».

Під час інформаційних кампаній у рамках Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?» офлайн та дистанційно проведені Уроки стійкості, тематичні групові бесіди, консультації, психологічні практикуми тощо.

Протягом Місяця обізнаності про ментальне здоров'я проведені тематичні хвилі комунікаційної кампанії «СенсоТека «Ти як?»», День спільноти «Сенс-Дія- Рефлексія», флешмоб «#Сенсипоряд».

Разом з тим, з метою попередження психічних розладів у дітей фахівцями психологічної служби реалізуються програми укріплення життестійкості, розвитку психологічної відновлюваності та стресостійкості.

Також становлення та розвиток культури психічного здоров'я реалізується за допомогою соціально-психологічної профілактики. Саме просвітницька робота є першим кроком у вирішенні цього надскладного завдання.

Важливою складовою роботи зі здобувачами освіти щодо збереження ментального здоров'я є виявлення дітей з високим ризиком можливих його порушень, та психологічний супровід дітей із сімей військовослужбовців, вимушено переміщених осіб.

З метою розвитку в педагогічних працівників культури піклування про психічне здоров'я, профілактики емоційного вигорання та розвитку посттравматичного стресового розладу у закладах освіти проводяться засідання у форматі «круглого столу», групові консультації, практичні, тренінгові заняття, засідання «Школи психологічних знань для педагогів», групові консультації.

На базах 4 інклюзивно-ресурсних центрів працюють фахівці психологи-супервізори (Арцизький, Балтський, Овідіопольський, Ізмаїльський ІРЦ).

Для батьків у синхронному та асинхронному режимах проводяться тематичні батьківські збори та засідання у форматі «круглого столу», групові консультації, засідання відеолекторію, заняття «Батьківського всеобучу».

На сайтах інклюзивно-ресурсних центрів, закладів освіти, сторінках практичних психологів та соціальних педагогів у соціальній мережі Фейсбук, у чат-групах розміщені посилання на онлайн-ресурси для підтримки психічного здоров'я учасників освітнього процесу, номери «гарячих ліній» психосоціальної допомоги.

В Одеській області організована системна робота з підвищення обізнаності педагогічних працівників щодо особливостей та симптоматики психотравматизації у дітей та дорослих, розвитку навичок емоційної саморегуляції у стресових ситуаціях та методів надання першої психологічної допомоги у кризових ситуаціях.

565 фахівців психологічної служби пройшли підготовку для роботи з дітьми та родинами, що опинилися у кризовій психологічній ситуації, з профілактики ментального здоров'я.

З початку навчального року 27 119 працівників пройшли підвищення кваліфікації з безпекових питань, питань базових психологічних втручань, основ психологічної самопомоги і прав, свобод та обов'язків.

У КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради», що здійснює підвищення кваліфікації педагогічних працівників за регіональним замовленням, розроблені нові та вдосконалені існуючі навчальні програми, навчально-тематичні плани курсів підвищення кваліфікації працівників освіти, що містять науково-обґрунтований зміст щодо питань збереження ментального здоров'я учасників освітнього процесу. Впроваджуються курси підвищення кваліфікації «Психологічна підтримка та допомога дітям, які пережили травматичні події», що містить модуль «Психосоціальна підтримка учнів, які пережили травматичну подію».

На курсах підвищення кваліфікації «Психологічний супровід учасників освітнього процесу в екстремальних умовах» розроблено та проведено модулі «Життестійкість як ресурс відновлення особистості», «Життестійкість як феномен подолання труднощів та адаптації до змін», «Розвиток життестійкості у дітей та дорослих».

Модулі з тематики підтримки ментального здоров'я педагога увійшли до змісту програми з впровадження Нової української школи.

Значну увагу приділено впровадженню стратегій збереження психічного здоров'я та підвищення рівня резильєнтності, проведено серію онлайн-марафонів «Організація соціально-психологічної допомоги працівниками психологічної служби під час війни», офлайн-тренінги для працівників психологічної служби системи освіти Одеської області «Надання першої психологічної допомоги».

У 2025 році підвищення кваліфікації педагогічних працівників області проводилося відповідно до затвердженого графіку.

У межах курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників у 2025 року було проведено навчання 104 груп, підготовлено 2762 педагогічні працівники закладів освіти, з них 1759 педагогічних працівників закладів освіти, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами, 287 практичних психологів, 110 соціальних педагогів, 606 педагогічних працівників закладів освіти різного фаху, а саме: 1052 педагогічні працівники, які працюють в умовах інклюзивної та спеціальної освіти, НРЦ, фахівців ІРЦ; 76 вчителів-логопедів, дефектологів та різних категорій педагогічних працівників, які працюють за інклюзивною формою навчання; 152 керівники, заступники керівників ЗЗСО та ЗДО; 479 асистентів вчителя /вихователя; 287 практичних психологів; 110 соціальних педагогів; 606 педагогічних працівників різного фаху - за соціально-психологічною тематикою.

Додатково були проведені корпоративні курси: «Асистент дитини» (15 годин) за програмою МОН – 4 групи (131 особа).

У зв'язку зі зростаючим рівнем травматизації та стресових станів учасників освітнього процесу, викладачами кафедри було оновлено зміст лекцій та практичних занять з урахуванням актуальної ситуації у період воєнного стану в нашій державі.

Також були введені курси: «Профорієнтація в роботі психолога: методичний інструментарій», «Стресменеджмент в роботі педагога», «Інклюзивний освітній простір: організація та координація», «Сучасні корекційно-розвиткові технології в роботі логопеда», оновлені курси «Психологічний супровід учасників освітнього процесу в екстремальних умовах», «Організація соціально-психологічної допомоги учням з проблемною поведінкою», «Психологічна підтримка дитини в інклюзивному освітньому середовищі», «Дієва інклюзія: організація освітнього простору для дитини з ООП», «Психолого-педагогічний супровід учасників освітнього процесу в екстремальних умовах».

Центром практичної психології та соціальної роботи упродовж навчального року проведені різноманітні науково-методичні заходи щодо надання психологічної підтримки фахівцям сфери освіти.

Фахівцями Одеського обласного ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти організовано та проведені супервізії для фахівців інклюзивно-ресурсних центрів, семінар для директорів ІРЦ Одеської області «Техніки самопомоги у кризових ситуаціях» з метою їх підтримки, розширення особистісних та професійних компетентностей фахівців щодо роботи з дітьми з ООП, які пережили травмуючі події.

У рамках Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?» за підтримки ЮНІСЕФ та Благодійного фонду «Вітри змін» у закладах освіти **відкрито ряд просторів психологічної підтримки.**

Лише у 2026 році такі простори відкриті на базі Березівського опорного закладу - Ліцею №3, у Ліцеї №1 Подільської міської ради; у Новосамарському опорному ліцеї Окнянської громади Подільського району; в опорному закладі освіти ОЗО «Кілійський ЗЗСО №4»; у Павлинському ліцеї Красносільської сільської ради Одеського району тощо.

На базі КЗВО «Одеська академія неперервної освіти ООР» відбулося відкриття «**KOLO Teachers' Hub**» - сучасний тренінговий простір, створений в межах проекту «Багаторічна програма стійкості (MYRP)», що реалізується за координації ГО «Розвиток громадянських компетентностей в Україні» (DOCCU) у партнерстві з Finn Church Aid за фінансової підтримки Education Cannot Wait.

Разом з тим слід звернути увагу на проблемні питання, що потребують вирішення: це низькі показники забезпечення практичними психологами закладів дошкільної освіти, соціальними педагогами – закладів загальної середньої освіти.

Важливим питанням сьогодення є підвищення компетенцій педагогічних працівників у сфері надання першої психологічної допомоги, емоційної підтримки та супроводу дитини до стабілізації психологічного стану.

Незважаючи на масштабність і складність проблеми, система освіти має значні можливості для допомоги учасникам освітнього процесу.

Її професійний та організаційний ресурс, сфера соціального впливу дають змогу здійснювати комплексний і системний підхід до всіх учасників освітнього процесу.

Начальник відділу корекційної освіти, соціальної роботи та взаємодії з інклюзивно-ресурсними центрами

Оксана УГЛІК